

Warszawa, 22/10/2008r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-600374-X/08/MJ

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pani
Ewa KOPACZ

Minister Zdrowia

Szanowna Pani Minister

Pragnę przedstawić Pani Minister wątpliwości, dotyczące treści art. 30 ust. 1, 3 i 4 ustawy z 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 1994 r. Nr 111, poz. 535, ze zra.). Przepisy te określają procedurę stosowaną w sytuacji, gdy osoba chora psychicznie nie wyraża zgody na leczenie psychiatryczne, ale dotychczasowe zachowanie wskazuje, że nieprzyjęcie do szpitala spowoduje znaczne pogorszenie stanu jej zdrowia psychicznego lub jest niezdolna do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, zaś uzasadnione jest przewidywanie poprawy jej stanu zdrowia w rezultacie leczenia w szpitalu psychiatrycznym..

W. świetle art. 29 ust. 2 i 3 ustawy, osoba taka jest kierowana do szpitala na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego. Podmiotem uprawnionym do złożenia wniosku do sądu w tej sprawie jest małżonek, krewny w linii prostej, rodzeństwo, przedstawiciel ustawowy lub faktyczny opiekun, a także organ pomocy społecznej, jeżeli osoba chora jest objęta wsparciem społecznym. W myśl art. 30 ust. 1 i 2 ustawy, do wniosku należy dołączyć świadectwo lekarza psychiatry zakładu psychiatrycznej opieki zdrowotnej, uzasadniające potrzebę leczenia szpitalnego. Nie dołączenie świadectwa do wniosku, lub dołączenie świadectwa wydanego w okresie dłuższym niż 14 dni przed złożeniem wniosku, skutkuje zwrotem wniosku przez sąd.

Stosownie do art. 30 ust. 3 i 4 ustawy, lekarz psychiatra zakładu psychiatrycznej opieki zdrowotnej, o ile uzna wydanie świadectwa za uzasadnione, wyznacza termin badania i zawiadamia o tym osobę chorą. Ma też prawo zwrócenia się do Policji o

doprowadzenie tej osoby na badanie w publicznym zakładzie psychiatrycznej opieki zdrowotnej, o ile uchyła się ona od badania. O możliwości tej poucza osobę chorą we wspomnianym zawiadomieniu.

Przyznanie lekarzowi psychiatrze zakładu psychiatrycznej opieki zdrowotnej mocą powołanego art. 30 ust. 3 i 4 ustawy prawa do decydowania o doprowadzeniu przez Policję, nadaje mu istotnie kompetencje, przewidziane co do zasady wyłącznie dla organów ochrony prawa. Wszak np. w myśl stosownych przepisów Kodeksu postępowania karnego czy ustawy z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 70 poz. 473 ze zm.), o doprowadzeniu decydują organy ochrony prawa (sąd, prokurator), w określonej formie prawnej (zarządzenie, postanowienie) i z możliwością zaskarżenia takiego aktu. Tymczasem decyzja lekarza psychiatry w przedmiocie doprowadzenia chorego przez Policję nie ma określonej formy prawnej, ani też nie są przewidziane środki odwoławcze oraz kontrola sądowa.

Należy też podnieść, że lekarz psychiatra zakładu psychiatrycznej opieki zdrowotnej, może skutecznie zablokować rozpoznanie przez sąd opiekuńczy wniosku uprawnionego podmiotu o skierowanie osoby chorej psychicznie na leczenie, w trybie art. 29 ustawy. Wszak lekarzowi temu przyznane jest dyskrecyjne i pozostające poza kontrolą uprawnienie do oceny potrzeby wydania świadectwa lekarskiego, a więc w praktyce decydowanie, czy sąd rozpozna wniosek, czy też nie. Jest to rozwiązanie dalece odbiegające od zasad postępowania w podobnych sytuacjach. Np. w postępowaniu w przedmiocie, ubezwłasnowolnienia z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego, pijaństwa lub narkomanii, albo też przymusowego skierowania na leczenie odwykowe - gospodarzem postępowania jest sąd. Jeżeli niemożliwe jest dołączenie do wniosku wymaganych prawem świadectw, zaświadczeń lub opinii, to sąd decyduje, czy treść wniosku na tyle uprawdopodobnia potrzebę ubezwłasnowolnienia, aby kontynuować postępowanie (art. 552 § 2 Kodeksu postępowania cywilnego). Także w przypadku wniosku o zobowiązanie do leczenia odwykowego osoby uzależnionej od alkoholu, możliwe jest złożenie tego wniosku bez dołączonej opinii biegłego (art. 26 ust. 3 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi). Ponadto przepisy k.p.c. oraz ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi nie przyznają podmiotom wydającym niezbędne w postępowaniu świadectwa, zaświadczenia lub opinie, kompetencji do

zarządzania przymusowego doprowadzenia na badania, lecz pozostawiają sądowi decyzję w takiej sprawie.

Niezależnie od powyższego należałoby wskazać, że doprowadzenie osoby chorej na badania w trybie przewidzianym w art. 30 ust. 4 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, dokonywane jest przez Policję samodzielnie, jedynie przy obecności lekarza lub pielęgniarki publicznego zakładu opieki zdrowotnej (art. 30a ustawy). Z takiej konstrukcji prawnej nie wynika prawo do kontroli i nadzoru lekarskiego nad sposobem doprowadzenia, w tym stosowaniem przymusu bezpośredniego. Ponadto nie jest uregulowana kwestia stosowania środków przymusu bezpośredniego w sytuacji, gdy nie zachodzą okoliczności wyliczone w art. 18 ust. 1 ustawy, uzasadniające zastosowanie przewidzianych w art. 18 ust. 3 środków przymusu - izolacji, unieruchomienia, przytrzymania i przymusowego podania leków. Żaden z pozostałych przepisów ustawy nie upoważnia do stosowania przymusu bezpośredniego np. w wypadku opierania się chorego przed doprowadzeniem. Równocześnie, poważne wątpliwości budzić musi stosowanie przy doprowadzaniu na przymusowe badania psychiatryczne zasad i środków przymusu bezpośredniego, określonych w art. 16 ust. 1 ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 43 poz. 277 ze zm.) - do Rzecznika Praw Obywatelskich docierają sygnały o takiej praktyce.

Mając powyższe na względzie, na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tj.: Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) zwracam się więc do Pani Minister o podjęcie prac nad zmianą ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, w celu zapewnienia należytych standardów ochrony wolności i praw osób chorych psychicznie.

Z poważaniem

**Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich**

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich